

Фінансове право

УДК 347.73

Токарєва Катерина Олегівна

*кандидат юридичних наук, науковий співробітник
Науково-дослідний інститут правового забезпечення
інноваційного розвитку
Національної академії правових наук України*

Токарева Екатерина Олеговна

*кандидат юридических наук, научный сотрудник
Научно-исследовательский институт правового обеспечения
инновационного развития
Национальной академии правовых наук Украины*

Tokareva Kateryna

*Candidate of Legal Sciences, Researcher
Research Institute of Legal Support of Innovation Development of the
National Academy of Legal Sciences of Ukraine*

Глушко Денис Андрійович

*студент
Господарсько-правового факультету
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

Глушко Денис Андреевич

*студент
Хозяйственно-правового факультета
Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого*

Glushko Denys

*Student of the
Economic Law Faculty of the
Yaroslav Mudryi National Law University*

**ПОДАТКОВА БЕЗПЕКА ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ФІНАНСОВОЇ
БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ
НАЛОГОВАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ КАК ВАЖНАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ
ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ГОСУДАРСТВА
TAX SECURITY AS AN IMPORTANT PART OF FINANCIAL
SECURITY OF THE STATE**

Анотація. В статті досліджено проблемні питання податкової безпеки як необхідної частини фінансової безпеки держави. Розглянуто структурну складову податкової безпеки. Визначено основні ризики, які становлять під загрозу фінансову безпеку держави.

Ключові слова: податкова безпека, фінансова діяльність держави, національна безпека у фінансовій сфері, ризики податкової безпеки.

Аннотация. В статье исследованы проблемные вопросы налоговой безопасности как необходимой части финансовой безопасности государства. Рассмотрена структурную составляющую налоговой безопасности. Определены основные риски, которые угрожают финансовой безопасности государства.

Ключевые слова: налоговая безопасность, финансовая деятельность государства, национальная безопасность в финансовой сфере, риски налоговой безопасности.

Summary. The article deals with the problem issues of the tax security as a necessary part of financial security of the state. Reviewed the structural component of tax security. The definition of the main risks that threaten the financial security of the state is determined.

Key words: tax security, financial activities of the state, national security of financial sphere, risks of tax security.

Актуальність теми. Фінансова діяльність держави є важливою складовою суспільної діяльності. Фінансова сфера завжди була першоосновою всіх інших стадій діяльності держави, а тому саме від ефективності податкової політики залежить успішність виконання інших поставлених перед державою цілей.

У свою чергу мобілізація державою грошових коштів прямо залежить від її суспільного життя, головним аспектом якої якраз і виступає податкова безпека. Врешті-решт без перебільшення можна стверджувати, що податкова безпека є необхідною умовою для успішної реалізації фінансової діяльності держави.

Метою даної статті є дослідження проблематики податкової безпеки держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями проблематики податкової безпеки держави займалися вчені, зокрема Голіков С.С., Іщенко В.С, Петренко Л.М, Перепелиця М.О., Сухоруков А.І., Фурман В.І., Іванов Ю.Б., Цимбалюк І.О. та інші.

Виклад основного матеріалу. Останніми роками у зв'язку зі зростанням загрози як всередині держави, так і зі сторони зовнішніх факторів чимала увага почала приділятися податковій безпеці. Тому її визначають як різновид національної безпеки. Таким чином, під податковою безпекою держави розуміють підсистему національної безпеки держави, що являє собою такий стан оподаткування, який забезпечує гарантований захист і гармонійний розвиток податкової системи в цілому, а також формування достатніх ресурсів для державного та місцевих бюджетів [1].

Складність розуміння цієї дефініції полягає в тому, що автори по-різному визначають властивості зазначеної категорії. По-перше, податкова безпека показує стан захисту інтересів платників та тих, хто розподіляє валовий внутрішній продукт через систему оподаткування. По-друге, це здатність системи вчасно виконувати свої функції. По-третє, вміння та

спроможність реагувати на ризики та небезпеки, ліквідувати, мінімізувати, приймати чи ігнорувати їх вплив на учасників податкової безпеки [2, с.131].

Звертаючи увагу на структуру фінансової безпеки, важливо визначати одним із головних її елементів податкову безпеку, яка через її фіскальну функцію направлена на наповнення бюджету та забезпечення можливості виконання державою своїх обов'язків в повній мірі. Таким чином, за словами В. Іщенко «податкова безпека – це частина фінансової безпеки держави, яка визначається наявністю сформованої податкової системи, оптимальним рівнем оподаткування, що забезпечує достатнє наповнення за рахунок податкових надходжень дохідної частини бюджету для виконання державою своїх функцій, а також забезпечує розвиток реального сектору економіки та соціальний захист населення» [3, с. 36].

Натомість, на думку Л. Петренко, «податкова безпека – це стан податкової системи, який характеризується стійкістю і стабільністю всіх її елементів, що передбачає спроможність захищати економічні інтереси держави і протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам, можливість реалізації і розвитку податкового потенціалу країни, ефективне використання конкурентних переваг податкової системи в умовах глобалізації» [4, с. 89].

Д. Тихонов визначає податкову безпеку як «стан економіки та інститутів влади, при якому забезпечується гарантоване надходження податкових платежів до бюджету, забезпечує захист національних інтересів, соціальну спрямованість податкової політики, достатній оборонний потенціал навіть за несприятливих умов розвитку внутрішніх і зовнішніх процесів» [5, с. 160]. У цьому випадку прослідковується неоднозначність науковців у розумінні поняття «податкова безпека». Тобто, податкова безпеки включає у себе як стан податкової системи, так і ефективність інститутів держави.

Більш широким поняттям до податкової є фінансова безпека, яка визначається як найважливіша умова здатності держави здійснювати самостійну фінансово-економічну політику у відповідності з національними інтересами. Фінансова безпека держави полягає у здатності її органів забезпечувати стабільність платіжної системи й основних фінансово-економічних параметрів; нейтралізувати вплив світових криз і навмисних дій світових факторів (держав, ТНК, субдержавних угруповань тощо), тіньових (олігархічних, кланово-корпоративних, мафіозних тощо) структур на національну економіку й соціально-політичну систему; запобігати великомасштабному витоку капіталу за кордон, «втечі капіталу» з реального сектора економіки; запобігати конфліктам між владою різних рівнів з приводу розподілу й використання ресурсів національної бюджетної системи; найбільш оптимально для економіки країни залучати й використати кошти іноземних запозичень; запобігати злочинам й адміністративним правопорушенням у фінансовій сфері (у тому числі легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом) [7, с. 20-21].

Варто змінити вектор уваги з фінансової та податкової безпеки на конкретні ризики та загрози, які перед ними постають. Згідно з Концепцією забезпечення національної безпеки України у фінансовій сфері, однією з основних загроз у податковій сфері є виведення фінансового капіталу з України і, як наслідок, приховування суб'єктами значних сум доходів від оподаткування. Для запобігання відпливу капіталів за кордон і зменшення суми недоодержаних державою доходів у вигляді податків і зборів, державна політика в податковій сфері повинна бути спрямована на проведення аналізу економічної співпраці українських резидентів із суб'єктами підприємницької діяльності, які зареєстровані в офшорних зонах, та вдосконалення нормативно-правової бази в податковій сфері [6].

Для економічного зростання й успішного функціонування національної економіки необхідно створити зрозумілу, стабільну, ефективну податкову систему. Податки є важливою складовою економічної й фінансової безпеки, яка впливає на забезпечення всіх її складових: інноваційно-технологічної, інвестиційної, енергетичної, сировинно-ресурсної, продовольчої, соціальної, експортної, імпоротної та міжнародно-інтеграційної безпеки [8, с. 9-11].

Податкова безпека держави визначається ефективністю податкової політики держави, яка має оптимально поєднувати фіскальні інтереси держави та індивідуальні, корпоративні інтереси платників податків. З позицій фіскальної достатності проблема зводиться до забезпечення держави таким обсягом податкових надходжень, який є оптимально необхідним згідно з вимогами проголошеної економічної доктрини [9, с. 13-23].

В Україні ухилення від сплати податків несе загрозовий характер національній безпеці держави. Наші громадяни намагаються шукати як заборонені, так і дозволені законом шляхи своєї господарської діяльності та фінансових операцій, за якими їх податкові зобов'язання були б мінімальними. Хоча, держава зі своєї сторони намагається стимулювати податковими пільгами і знижками, але ці законодавчі заходи проблему приховання доходів належним чином не вирішують.

Необхідно зазначити, що ті суми податків, які суб'єкти господарювання приховують на внутрішньому ринку (мова йде про суб'єктів, які не мають можливості виводити свої активи за кордон) не йдуть ні в яке порівняння з тими обсягами коштів, що виводяться з держави в офшори. Тому найбільшу загрозу для податкової безпеки країни становить якраз діяльність другої групи суб'єктів, що ухиляються від оподаткування в офшорних зонах.

Термін «офшор», або «офшорна зона» визначає будь-яку країну (або частину території цієї країни) з низькою або нульовою податковою ставкою на всі чи окремі категорії доходів, яка має високий рівень комерційної або банківської таємниці, спрощену процедуру створення чи реєстрації юридичної особи, досить ліберальні правила регулювання їхньої діяльності. Загалом під поняття офшору може підпадати будь-яка країна, що надає суб'єктам господарювання більш сприятливий фінансовий режим діяльності, ніж їхня рідна країна. Як показує практика, для багатьох компаній і банків на першому місці серед причин користування офшорами є бажання зберегти таємність своїх операцій, бо, як правило, вони належать до сфери «сірої» або «чорної» економіки. Офшори – це закриті таємні площі. Зрозуміло, що бурхливий розвиток офшорного бізнесу чинить руйнівний вплив на національну економіку будь-якої країни, адже це проблема не окремої держави, а глобальне питання світової політики.

Безсумнівно, важливим є питання розробки та прийняття на рівні акту Кабінету Міністрів України Концепції податкової безпеки, яка має містити пріоритетні цілі і завдання забезпечення податкової безпеки, шляхи та методи їх досягнення, які б адекватно відображали роль податків у соціально-економічному розвитку держави. Без обґрунтованої концепції податкової безпеки неможливо сподіватися на реалізацію ефективного розвитку держави.

Отже, податкова безпека являє собою важливу умову реалізації ефективної, результативної і стійкої фінансової діяльності держави. Досягнення стратегічних цілей держави можливе лише при злагодженій роботі системи оподаткування, яка прямо залежить від механізму фінансової діяльності держави. Тому податкова безпека повинна розумітися як найважливіший і центральний елемент фінансової безпеки держави в цілому.

Література

1. Сенчагов В.К. Економічна безпека Росії: Підручник / Пер. з рос. – Москва: БИНОМ. Лаборатория знаний; 2005. – 896 с.
2. Голіков С.С. Сутність податкової безпеки. Економіка та держава. – 2015. – № 9. – С. 129-132.
3. Іщенко В. В. Податкова складова фінансової безпеки держави. Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2012. – № 37. – С. 35-40.
4. Петренко Л. М. Податкова безпека як складова фінансової безпеки держави. Моделювання та інформаційні системи в економіці: зб. наук. праць; М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана»; відп. ред. В.К. Галіцин. – 2012. – № 86. – С. 89–98.
5. Луценко І. С. Методичний підхід до оцінювання рівня податкової безпеки держави. Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – № 12. – С. 159-163.
6. Чубенко А. Г. Національна податкова безпека та перспективи використання досвіду Податкової служби (IRS) Сполучених Штатів Америки для боротьби з тіньовою економікою в Україні. Публічне право. – 2017. – №1. – С. 18-25.
7. Про схвалення Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.08.2012р. № 569-р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/569-2012-p>. (дата звернення: 20.05.2018)
8. Іванов Ю.Б. Податкова безпека: сутність та умови забезпечення. Економіка розвитку: науковий журнал. – 2010. – № 2(54). – С. 9-11.
9. Цимбалюк І. О. Податкова безпека в системі фінансової безпеки держави: монографія. За заг. ред. О. В. Кендюхова. Д.: ДВНЗ «ДонНТ», 2013. – 392 с.

References

1. Senchagov V. Ekonomichna bezpeka Rosiji: Pidruchnyk / Per. z ros. – Moskva: BINOM. Laboratoryja znanyj; 2005. – 896 s.
2. Gholikov S. Sutnistj podatkovoji bezpeky. Ekonomika ta derzhava. – 2015. – № 9. – S. 129–132.
3. Ishhenko V. Podatkova skladova finansovoji bezpeky derzhavy. Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti. – 2012. – № 37. – S. 35-40.
4. Petrenko L. Podatkova bezpeka jak skladova finansovoji bezpeky derzhavy. Modeljuvannja ta informacijni systemy v ekonomici: zb. nauk. pracj; M-vo osvity i nauky Ukrainy, DVNZ «Kyjiv. nac. ekon. un-t im. V. Ghetjmana»; vidp. red. V.K. Ghalicyn. – 2012. – № 86. – S. 89–98.
5. Lucenko I. Metodychnyj pidkhyd do ocinjuvannja rivnja podatkovoji bezpeky derzhavy. Naukovyj visnyk Khersonsjkogho derzhavnogho universytetu. – 2015. – № 12. – S. 159-163.
6. Chubenko A. Nacionaljna podatkova bezpeka ta perspektyvy vykorystannja dosvidu Podatkovoji sluzhby (IRS) Spoluchenykh Shtativ Ameryky dlja borotjby z tinjovoju ekonomikoju v Ukraini. Publichne pravo. – 2017. – №1. – S. 18-25.
7. Pro skhvalennja Konceptiji zabezpechennja nacionaljnoji bezpeky u finansovij sferi: Rozporjadzhennja Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 15.08.2012r. № 569-r. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/569-2012-p>. (data zvernennja: 20.05.2018)
8. Ivanov Ju. Podatkova bezpeka: sutnistj ta umovy zabezpechennja. Ekonomika rozvytku: naukovyj zhurnal. – 2010. – № 2(54). – S. 9-11.
9. Cymbaljuk I. Podatkova bezpeka v systemi finansovoji bezpeky derzhavy: monohrafija. Za zagh. red. O. V. Kendjukhova. D.: DVNZ «DonNT», 2013. – 392 s.